

Uitzicht vanaf een balkon

Gustave Caillebotte (Parijs 1848–1894 Gennevilliers)

Van Gogh Museum
Amsterdam

Parijs 1880. Olieverf op doek, 65,6 x 54,9 cm
Merken: gestempeld linksonder in blauw: G. Caillebotte
Herkomst: kunsthandel Wildenstein, New York

Mede dankzij de steun van de Vereniging Rembrandt heeft het Van Gogh Museum de afgelopen jaren zijn collectie impressionisten aanzienlijk kunnen versterken. De nieuwste aanwinst, Caillebottes *Uitzicht vanaf een balkon*, vormt een belangrijke schakel in deze kleine en groeiende verzameling die onontbeerlijk is voor een goed begrip van de kunst van Van Gogh en de avant-garde van zijn tijd. De reeds in Nederland aanwezige groep impressionistische werken bestaat over het algemeen uit representatieve, vooral harmonieuze voorstellingen. Maar de impressionistische schilders waagden zich niet zelden aan brutalere inventies. Met de aankoop van *Uitzicht vanaf een balkon*, dat een goed voorbeeld is van die meer vrijpostige benadering, wordt in Nederland het beeld van de totstandkoming en ontwikkeling van de Westerse moderne kunst completer.

Gustave Caillebotte was een prominent vertegenwoordiger van de impressionistische beweging. Hij nam tussen 1874 en 1886 deel aan vijf van de acht tentoonstellingen die de impressionisten organiseerden. Als verzamelaar van het werk van zijn vrienden vervulde Caillebotte ook een belangrijke rol als mecenas. Mede dankzij het legateren van zijn collectie aan de Franse staat, verwierven de impressionisten hun plaats in de officiële kunsthistorische canon. Het grootste deel van zijn belangwekkende collectie vormt

Rue Halévy, uitzicht
vanaf de vijfde
verdieping
Gustave Caillebotte
1878. Olieverf op doek,
59,7 x 73,3 cm
PARTICULIERE COLLECTIE

nog altijd een belangrijke kern van de collectie impressionistische werken van het Musée d'Orsay in Parijs.

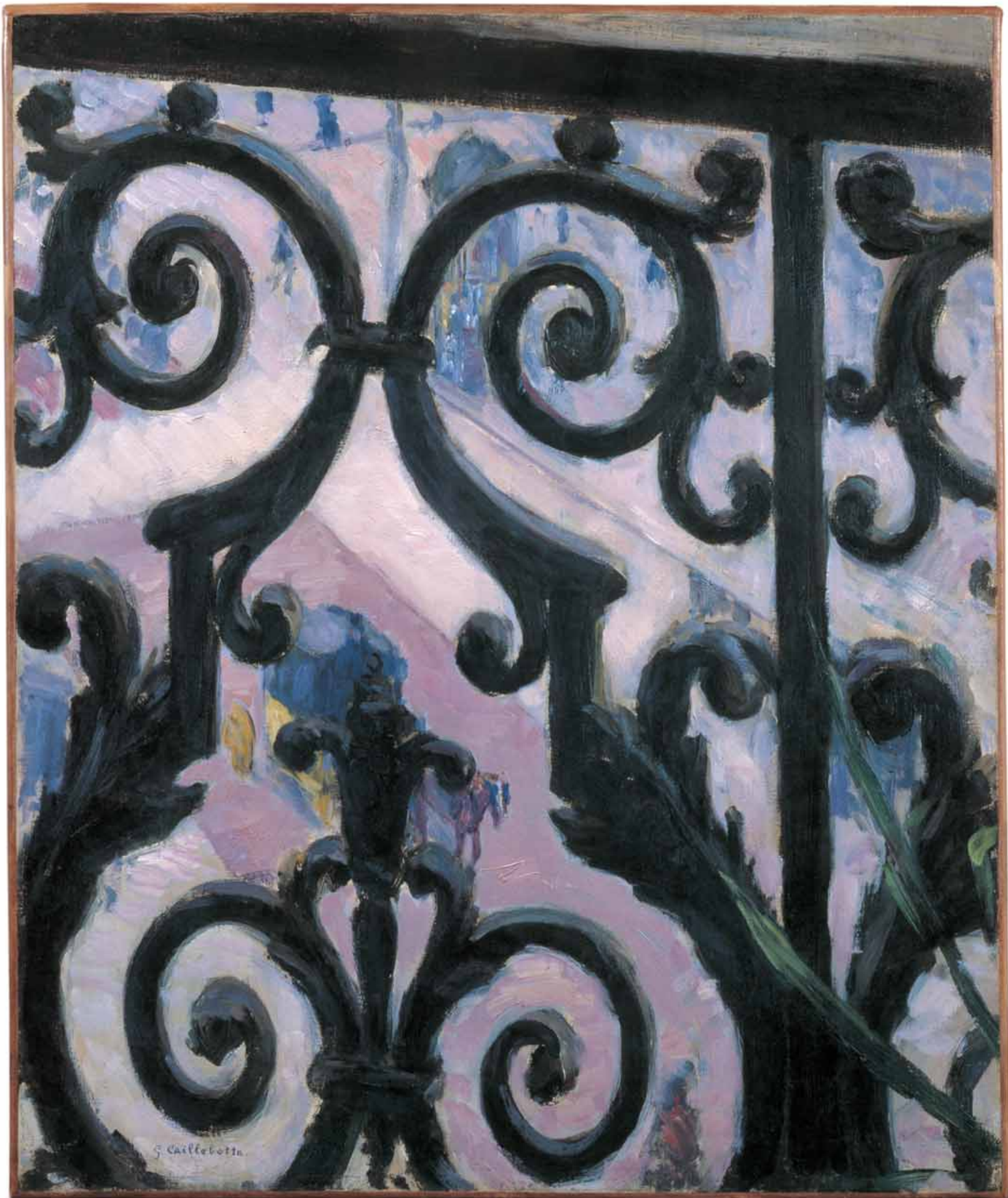
ORIGINALITEIT

Caillebotte werkte in diverse genres, maar heeft vooral faam verworven door zijn uitbeeldingen van het moderne, stedelijke leven. In zijn originele keuze van motieven en de vindingrijke manier waarop hij zijn composities vorm gaf, evenaart Caillebotte het werk van Edgar Degas (1834-1917). Vooral het vroege werk van Caillebotte is – ook in de geacheveerde trant – verwant aan het oeuvre van deze meester, maar hij zou vanaf het einde van de jaren '70 een meer schilderachtige penseelvoering ontwikkelen die eerder aansluit bij de schilderwijze van Claude Monet (1840-1926). Zijn werk wordt tegelijkertijd ook lichter van toon, en *Uitzicht vanaf een balkon* is een van de resultaten van die ontwikkeling. Met name zijn grote, zeer doorwerkte composities worden soms gekenmerkt door een nogal vlakke, weinig levendige penseelvoering. *Uitzicht vanaf een balkon* heeft echter een spontane, losse schildertoets, die uitstekend samengaat met het markante onderwerp.

Of het hier een studie voor een groter doek dan wel een op zichzelf staand schilderij betreft, werd door Kirk Varnedoe wel als onoplosbare vraag geponeerd, maar in technisch opzicht wijst alles erop dat Caillebotte het als een volwaardig werk concipieerde. Hoewel de penseelvoering onmiskenbaar vlot en spontaan is, is de behandeling niet schetsmatig. De grondvormen van het hekwerk zijn eerst opgezet in diverse schakeringen van zwart en grijs in verschillende diktes. Het is daarna verder uitgewerkt in zwart, waarin plaatselijk wit, felgroen, donkerrood, blauw en geel werden gemengd om kleur- en lichtnuances te verkrijgen. De schilder liet het doek toen enige tijd drogen, om vervolgens de achtergrond in lichte, pastelachtige kleuren (crèmewit, roze, lichtblauw) aan te brengen. Zowel de zorgvuldige, doordachte schildertrant van het geheel als de twee stadia waarin het werk tot stand kwam, geeft aan dat het de kunstenaar om een schilderij met de nodige ambitie te doen was. Een meer doorwerkte versie van het motief is niet bekend. Het schilderij draagt in de linker benedenhoek de naam van de schilder, maar dat is een atelierstempel, geen signatuur. Het was in Frankrijk vrij gebruikelijk dat de werken in de ateliernalatenschap van een schilder van een dergelijk stempel werden voorzien, en dat gebeurde ook in het geval van Caillebotte.

Het doek maakt deel uit van een reeks geschilderde Parijse stadsgezichten uit 1880. Deze ontstonden in de

Raboteurs de parquet
Gustave Caillebotte
1875. Olieverf op doek,
100 x 44 cm
PARIJS, MUSEE D'ORSAY

nieuwe woning die Caillebotte in 1878 had betrokken aan de Boulevard Haussmann. Ook bij andere impressionisten was het uitzicht op de stad vanuit een hooggelegen standpunt een geliefd motief, maar Caillebotte gaf er een sterk persoonlijke invulling aan. De sierlijke gietijzeren balustrade maakt deel uit van veel van zijn composities uit deze reeks. Als motief komt een vergelijkbaar hekwerk echter ook al voor in zijn meest bekende doek, de *Raboteurs de parquet* uit 1875.

EXPERIMENT

Uitzicht vanaf een balkon is in zijn onderwerp representatief voor het oeuvre van de kunstenaar, maar tegelijkertijd een ver doorgevoerd experiment. De inspiratie van Japanse prenten, die met hun bijzondere composities en gewaagde afsnijdingen de impressionisten diepgaand zouden beïnvloeden, is aanwijsbaar. De compromisloze manier waarop het gietijzeren hek tot onderwerp van de compositie is gemaakt, levert een overrompend beeld op en getuigt van een doelbewust en geslaagd streven naar een waarachtig moderne compositie, hetgeen onder meer navolging zou krijgen in de vroege 20ste-eeuwse fotografie. In zijn directheid wil Caillebotte niet allereerst behagen, maar vooral intrigeren, en het werk heeft daarvoor een uiterst eigenzinnige uitstraling.

Omdat de vermogende Caillebotte niet voor zijn brood schilderde, heeft hij tijdens zijn leven nauwelijks werk verkocht en weinig tentoongesteld. Toen hij in 1894 op jonge leeftijd stierf, bleven zijn eigen schilderijen gedeels in familiebezit. Caillebottes naam raakte – in vergelijking met andere impressionisten – enigszins in de vergetelheid. Pas in de tweede helft van de 20ste eeuw kwam zijn werk mondjesmaat op de markt en groeide zijn faam. *Uitzicht vanaf een balkon* werd door de familie Caillebotte in 1968 aan de kunsthandelaar Wildenstein verkocht en verwisselde niet meer van eigenaar tot de aankoop door het Van Gogh Museum. ♦

Sjraar van Heugten

Uitzicht vanaf een balkon van Gustave Caillebotte is aangekocht door het Van Gogh Museum in 2003 met financiële steun van de Sponsor Loterij, de Vereniging Rembrandt (mede dankzij het Prins Bernhard Cultuurfonds), het VSBfonds, de Mondriaan Stichting en de Vincent van Gogh Stichting.

Bronnen

- J.K.T. Varnedoe, Gustave Caillebotte, New Haven & Londen 1987
- A. Distel (e.a.), tent. cat. Gustave Caillebotte: *Urban Impressionist*, New York 1995
- M. Berhaut en S. Pietri, *Gustave Caillebotte: catalogue raisonné des peintures et pastels*, Paris 1994